

SUITDER

SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ

Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sayı/Issue	61-Haziran 2024/ 61-June 2024
Makale Bilgisi/ Article Info	Araştırma Makalesi/ Research Article
Başvuru Tarihi/ Submitted Date:	27 Aralık 2023
Kabul Tarihi/ Accepted Date:	3 Nisan 2024
Atıf/Citation:	Aslan, K., P. ÖNDER EROL. (2024). Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi (SUITDER), 61, Haziran 2024, 43-64.
DOI:	10.35237/sufesosbil.1411051
Benzerlik / Similarity: %	8

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar*

Othered Lives Around Closed Sites

Kübra ARSLAN** - Pelin ÖNDER EROL***

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, kapalı siteler olarak adlandırılan lüks ve çok katlı konutların etrafında ikamet eden ve çeşitli sebeplerle ötekileştirildiği düşünülen metruk görünümdeki konut sahiplerinin sosyo-mekânsal ilişkilerini saptamak, mekân deneyimlerine doğrudan bu kimselerin bakış açılarından tanık olmak ve etiketleme ve ötekileştirilme pratiklerine maruz kalıp kalmadıklarına dair açıklamalar getirmektir.

Çalışmada suça, mekân deneyimleri üzerinden açıklamalar sunan etiketleme/damgalama teorilerinin penceresinden bakarak; Goffman, Becker ve Lemert'in fikirleri dayanak alınmıştır. Yükseklikleri ve bünyelerinde barındırdıkları çok çeşitli sosyal imkânlar dolayısıyla İzmir'deki lüks konut sitelerinden Folkart Life Bornova ve Point Bornova Rezidans/AVM çevreleri çalışmanın sahasını oluşturmaktadır. Bu konutların etrafında ikamet etmekte olan ve kartopu örneklem tekniğiyle ulaşılan 23 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, site etrafında yaşayan bireylerin site sakinleri tarafından dışlanmak suretiyle ötekileştirildiklerini düşündüklerine, aynı mekânları paylaştıkları ve sosyo-ekonomik statüleri kendilerinden daha düşük olan diğer bireyleri de ötekileştirip dışladıkları bulgularına ulaşılmış olup, tüm bu etiketlemelerin temelinde katılımcıların da belirttiği gibi sağlıklı sosyal ilişkilerin kurulamayışı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ayrışma, Mekânsal Ayrışma, Ötekileşmiş Yaşamlar, Kapalı Siteler, Sitelerin Etrafında Yaşayanlar.

* Bu çalışma, Ege Üniversitesi'nde Doç. Dr. Pelin Önder Erol danışmanlığında hazırlanan "Ötekiler Olarak Kapalı Sitelerin Etrafında Yaşayanlar: İzmir Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Kayseri/TÜRKİYE, E-Posta: kbrarslan82@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1983-4075.

*** Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir/TÜRKİYE, E-Posta: pelin.onder.erol@ege.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3660-4618.

Abstract

The main purpose of this study is to determine the socio-spatial relations of the derelict house owners who live around luxury and multi-storey houses called closed complexes and are thought to be marginalized for various reasons, to witness their spatial experiences directly from the perspectives of these people and to explain whether they are exposed to labeling and marginalization practices are to bring.

In the study, looking at crime from the perspective of labeling/stigmatization theories that offer explanations through spatial experiences; Based on the ideas of Goffman, Becker and Lemert. Folkart Life Bornova and Point Bornova Residence, one of the luxury housing estates in Izmir, constitute the field of study due to their height and the wide variety of social opportunities they contain. In-depth interviews were conducted with 23 participants residing around these houses and reached by snowball sampling technique.

As a result of the study, it has been found that the individuals living around the site think that they are marginalized by being excluded by the residents of the site, that they share the same spaces and marginalize and exclude other individuals whose socio-economic status is lower than themselves.

Keywords: Closed Sites, Segregation, Spatial Segregation, People Living Around the Sites, Othered Lives.

GİRİŞ

Mekân, bünyesinde barındırdığı çeşitli olanaklar ya da imkânsızlıklarla yaşamlarımızda etkili olmaktadır. İnsanlar yaşadıkları bölgelerin fiziksel özelliklerinden etkilenirken bu etki tek taraflı kalmamakta aynı zamanda bu mekânları değiştirip dönüştürmektedir. Sanayi Devrimi'nin yol açtığı makineleşmeyle işçiler kentlere göç etmeye başlamış, kentler de bu doğrultuda artan nüfusa yanıt olmak amacıyla pek çok insana ev sahipliği yapmıştır. Küçük yerleşim yerlerinin artan nüfusa orantılı bir şekilde geliştiği, pek çok sosyal imkân elde ettiği görülmüştür.

Neoliberal politikaların etkisiyle 1980'lerde kent yapılanmaları el değiştirerek özel sektöre devredilmiştir. Sermayenin kentsel mekânlarda etkili olması bu yıllarda gelir dağılımındaki eşitsizlikler sonucu ortaya çıkan yeni orta sınıfın giderek zenginleşmesi ve mekân tasarımında söz sahibi olma gücünü elinde bulundurması, mekânsal ayrışma olgusunu gündeme getirmiştir¹. Bu süreçte, kentlerdeki artan gelir eşitsizliği, sosyo-ekonomik tabakalaşma, suç oranları ve kentsel problemlerden uzaklaşmak isteyen kişilerin konut talepleri ortaya çıkmıştır. Bu taleplere yanıt veren güvenli siteler, yüksek duvarlar, kapılar ve güvenlik personeli ile sınırları belirlenmiş bir yaşam alanı sunarak, üst gelir grubunun prestijli ve ayrıcalıklı bir konut talebiyle birlikte sosyal statülerini yansıtacak bir yaşam alanına sahip olmalarını sağlamıştır². Konut piyasasındaki bu gelişmeler insanlara daha iyi bir yaşam alanı vaadiyle ortaya çıksa da mekân temelli sınıfsal ayrışmaları da ortaya çıkarmaktadır.

Kentsel alandaki suç oranlarının yükselmesi, insanların yaşam kalitesini ve güvenliğini tehdit ettiği için, güvenli sitelerin ortaya çıkışında suç korkusu ve güvenlik arayışı da etkili olmuştur. Bu yapılar, sınırları belirlenmiş bir yaşam alanı sunduklarından, site sakinlerinin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamış ve güvenlik bu noktada bir tür hizmet olarak satışa sunulmuştur³. Kentsel problemler, gürültü, hava kirliliği ve trafik sıkışıklığı gibi faktörler insanların doğayla iç içe olmak, yeşil alanlarda vakit geçirmek ve stresten uzaklaşmak istemesine sebep olmaktadır. Güvenlikli

¹ Marmasan, 2014, 221.

² Bali, 2020, 115.

³ Aliağaoglu ve Uğur, 2021, 37-54.

siteler, doğa ve yeşil alanlarla çevrili, sessiz, sakin ve stresten uzak bir yaşam sunarak, kentsel problemlerden uzaklaşmak isteyen insanların taleplerini de karşılamaktadır.

Kapitalist sistemin bir parçası olarak işleyen neo-liberal politikaların etkisi altında ortaya çıkan güvenli siteler, toplumsal ayrışmayı, mekânsal kutuplaşmayı ve sosyal adaletsizliği de beraberinde getirmektedir. Bu yapıların mimari tasarımları, insanların yaşam tarzlarına ve sosyal statülerine göre farklılık göstermekte ve bu yapılar, üst sınıfın güvenli ve ayrıcalıklı bir yaşam sürmesine olanak sağlarken, alt sınıfların dışlanması ve mekânsal ayrışmanın derinleşmesine neden olmaktadır. Kapitalizmin kendini yeniden üretme imkânı bulduğu bu mekânlar, farklılıklara olan toleransı kırarak üst sosyo-ekonomik kesimlerin kendilerini ayrıcalıklı hissetmelerine olanak tanımıştır⁴. Kentsel birtakım eşitsizliklere yol açan bu yapılanmalar, zamanla insanları birbirlerine yabancılaştırmakta, suç ve suç korkusu olgularını gündeme getirmektedir.

Suç, mekânla birlikte var olan bir sosyal olgudur ve farklı mekânlarda farklı türden suçlar meydana gelebilmektedir⁵. Heterojen bir yapılanmaya sahip kentsel mekânlar da suç olgusunun sıklıkla karşılaştığı yerler olmaktadır. Yüksek düzeyde yoksulluk, işsizlik ve sosyal yoksunluğun olduğu bölgeler genellikle daha yüksek suç oranlarıyla ilişkilendirilir. Toplumsal örgütlenmelerin cemaat tipinden cemiyetvari bir düzene geçmesi karşılıklı ilişkilerin samimiyetini etkilemiş, insanlar birbirlerine yabancılaşmışlardır. Herkesin bir değerini varlığına bir tehlike olarak nitelendirdiği günümüzde kentler, suçun ve herhangi bir suça maruz kalma korkusunun yoğun olarak yaşandığı alanlar haline gelmiştir⁶. Kötü tasarlanmış kentsel alanlar suç davranışı için fırsatlar yaratabilmektedir. Karanlık ara sokaklar, ıssız parklar ve yetersiz aydınlatılmış sokaklar, suçluların faaliyetlerini fark edilmeden gerçekleştirmeleri için fırsat sağlayabilmektedir. Bunların yanı sıra binaların mimarisi ve tasarımı, suç faaliyetlerini teşvik edebilir veya caydırabilir nitelikte olabilmektedir. Kapalı merdiven boşlukları ve izlenmesi zor girişleri olan yüksek binalar, bir anonimlik duygusu yarattıkları ve saklanma yerleri sağladıkları için suç faaliyetlerini çekebilirler. Öte yandan, açık, iyi aydınlatılmış ve güvenlik kameralarıyla izlenen girişleri olan binalar, anonimlik duygusunu ortadan kaldırarak ve gözetleme duygusu sağlayarak suç faaliyetlerini caydırabilmektedir.

Kapalı siteler, çok katlı ve lüks yapılar olmalarının yanı sıra bünyelerinde barındırdıkları pek çok sosyal imkânla da arzu uyandırmaktadır. Şehrin geniş bir kesiminden kendilerini ayırmaları onları izole birer adacık haline getirmiş olsa da kentlerin artan nüfuslarına yanıt aramaya çalışan ve barınma ihtiyacı doğrultusunda harekete geçen bireylerin gecekondular tarzı yapılar inşa etmesiyle melez bir yapıya sahip kentler ortaya çıkmaktadır⁷. Arazi/arsa fiyatlarının uygun olması gibi nedenlerden dolayı şehir merkezlerinden biraz uzakta, gecekondular tarzı tek katlı müstakil evlerin yakınlarında pek çok kapalı site inşa edildiği görülmektedir. Bu sitelerde ikamet eden bireyler, sahip oldukları imkânlar neticesinde diğerlerinden farklı olduklarını düşünüp, ötekileştirme ve dışlamanın ekonomik tezahürlerini ortaya koymaktadır. Sitelerin çevresinde yaşayan bireyler ise site imkânlarına imrenmekle birlikte, etraflarındaki bu tarz yapılardan şikayetçi olduklarını dile getirmektedir.

Yaşam alanlarımızın sosyal ilişkilerimizi belirlediği günümüzde Harvey⁸'in “İnsanlar birbirlerine yakın yaşadıkları için mi benzerler yoksa benzer oldukları için mi yakın yaşamayı seçerler?” sorusu oldukça düşündürücüdür. Mevcut akademik çalışmalar göstermektedir ki site tarzı yapılanmalar sunduğu sosyal imkânların yanı sıra en çok da güvenlik sebebiyle tercih edilmektedir⁹. Siteler sahip oldukları çeşitli güvenlik önlemleri neticesinde korunaklı ve suçtan uzak mekânlar olarak nitelenirken,

⁴ Urry, 2015.

⁵ Farooq, 1999.

⁶ Alişaoğlu ve Uğur, 2021, 37-54.

⁷ Blakely ve Snyder, 1999.

⁸ Harvey, 2002, 147.

⁹ İlgen, 2009; Evrim Enginöz, 2010; Erol Yalçınkaya, 2011; Ayten Seyhan, 2011; Ekici, 2011; Alpaykut Senem, 2011; Doğan, 2016.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

etraflarındaki metruk görünümlü yapılar ise potansiyel suç mekânları olarak etiketlenmektedir. Mekânın yarattığı bu eşitsizlikler üzerinden “kapalı siteler” anahtar kelimesiyle arama yapıldığında 2006 yılından bu yana lisansüstü düzeyde toplamda 23 çalışma yapılmış olup bunlardan 4’ünün doktora 18’inin ise yüksek lisans çalışması olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmalara bakıldığında konunun genellikle site içerisinde yaşayan bireylerle ele alındığı, güvenli sitelerin özellikleri, imkânları, site sakinlerinin yaşam memnuniyetleri gibi konuların değerlendirildiği ve site etrafındaki yaşamlara yeteri kadar yer verilmediği gözlenmiştir. Bu çalışma kapsamında ise sözü edilen bireylerin site etrafındaki yaşam alanları üzerinden kendilerine nasıl bir sosyal hayat ve ilişkiler kurdukları incelenmiştir. Site etrafındaki yaşamlara odaklanıp onların mevcut imkânlarını ve site sakinlerini nasıl değerlendirdiklerine mercek tutarak elde edilen bulgular ise çalışmaya özgünlük katmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

Toplumdaki mevcut normların ihlali sapma davranışına neden olmaktadır. Sınırları yasalarla çizilmiş belirli kurallara karşı gelen her türlü eylem ise suç teşkil etmektedir. Her suç bir sapma iken her sapma suç olarak kabul edilmemektedir¹⁰. Toplumdan topluma ve hatta zamandan zamana değişebilen suç olgusu, toplumsal bir düzlemde nelerin yapılıp yapılmaması gerektiğini belirtmek ve sınırları çizmek adına fonksiyonel bir yapıya sahiptir¹¹. Suç korkusu ise bireylerin herhangi bir suça maruz kalmaktan dolayı yaşadıkları kaygı ve endişeleri kapsamaktadır¹². Toplumda artan suç oranları suç korkusunu da arttırmaktadır. Kişilerin yaşadıkları mekânların nitelikleri ve bu noktalarda meydana gelen suç olayları, suç korkusunun yaşanmasını da beraberinde getirmektedir.

Norm dışı davranışlarda bulunan, yasalarca sınırları belirlenmiş halleri ihlal edenler suçlu kimseler olarak etiketlenmektedir. Suçlu etiketi yalnızca suç işleyen bireyi kapsamamakta, yakınları da bu etikete dahil edilebilmektedir¹³. Bir bölgede meydana gelen herhangi bir suç ise olası diğer suçlara da çağrışım yapmakta, kişilerle birlikte bölgeler de suç alanları olarak etiketlenebilmektedir¹⁴. Bu noktalarda yaşayan bireyler ya da suçlu kimselerin yakınları da suç işlemeye yatkınlıkları nedeniyle potansiyel suçlu kişiler olarak etiketlenmektedir.

İnsanlar kendilerine benzemeyen, farklı dinlerden, dillerden, cinsiyetten, eğitim ve gelir seviyesinden ya da ırklardan kimseleri öteki olarak nitelendirmekte ve bu farklılıkları da bir tür dışlama unsuru haline getirmektedir. Kendini farklılıklar ya da benzerlikler üzerinden kuran kimlik, ben ve öteki arasında şekillenen, ötekileştirdiklerini de dışlamak suretiyle en uç noktada insandışılaştıran bir yapıya sahiptir¹⁵. Benlik kendisini merkeze alırken öteki olarak nitelendirdiklerini ise toplum dışına itmek ve varlığını ortadan kaldırmak adına her türlü sosyal müdahaleyi gerçekleştirebilmektedir¹⁶. Öteki olarak addedilen yabancı olduğu için bir tür potansiyel tehlikedir. Yabancı ise bilinmeyene tekabül ettiği için korku yaratmaktadır. Bu korkuyu kent içi yaşamda değerlendirdiğimizde sitelerin etrafında konumlanan metruk görünümdeki alanlar potansiyel suç alanları olarak görülmekte; bu noktalarda yaşayan kimseler ise potansiyel suçlu kimseler olarak etiketlenip ötekileştirilmektedir.

2. Kuramsal Çerçeve: Goffman: Damgalama Kuramı & Becker ve Lemert: Etiketleme Kuramı

Goffman¹⁷, bireylerin toplumda eyleyen birer aktif özneler olduklarını söylemektedir. Fiziksel bir mekânda gerçekleşmesine gerek olmayan tüm bu eylemler ise kimlik oluşumunda etkili olmaktadır. Toplumsal hayatı bir tür tiyatro sahnesine benzeten Goffman,¹⁸ bireylerin eylemleriyle

¹⁰ İçli, 2016.

¹¹ Durkheim, 2013.

¹² Solak ve Çoklar, 2017, 313.

¹³ Becker, 2021.

¹⁴ Utku Kaya, 2019, 16.

¹⁵ Özensel, 2020, 375.

¹⁶ Connely, 1995, s.92-93.

¹⁷ Goffman, 1983.

¹⁸ Goffman, 2014a.

kendilerini var ettiklerini ve bunu da sahne olarak nitelendirdiği günlük hayatta gerçekleştirdiklerini vurgulamaktadır. Goffman¹⁹ damgalamanın ilk olarak dış görünüşteki dikkat çeken özellikler üzerinden şekillendiğini daha sonra ise bireylerin kurumlarla ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler üzerinden çeşitli damgalara sahip olabileceklerini dile getirmiştir.

Goffman²⁰ ile birlikte Becker²¹ ve Lemert²² de damgalama kuramıyla ilgilenmişlerdir. Damgalamaya konu olan bu unsurların yanında toplumda suç olarak kabul edilen bir takım davranış biçimleri de etiketlenmeye neden olmaktadır. Becker²³, söz konusu suçlu davranışın tekrar etme olasılığını vurgulayarak bu suçu işlemiş olan kimsenin artık ahlaklı bir birey olarak nitelendirilemeyeceğini ve suçlu olarak etiketleneceğini dile getirmektedir.

Lemert²⁴, sapma davranışının iki aşamalı gerçekleştiğini söylemiştir. İlk olarak bireyler, işledikleri herhangi bir suç nedeniyle suçlu kimseler olarak nitelendirilmektedir. Bu sapmanın ilk ayağını oluşturmaktadır ve ortaya bir tür suçlu etiketi çıkmaktadır. İkinci olarak ise kişinin bu suç davranışı sonucu cezasını çektikten sonra dahi suçlu olarak nitelendirilmeye devam edilmesidir. Birey de bu noktada kendisine verilen etiketi kabul etmekte ve hayatını suçlu bir kimse olarak sürdürmektedir.

Kapalı sitelerin etrafında yaşayan bireyleri merkeze alan bu çalışma özelinde düşünüldüğünde ise site etrafındaki metruk, gecekondulu görünümüne konutlarda yaşamaları bölgeye tehlikeli bir görünüm kazandırmasından ötürü bu noktalarda yaşayan bireylerin potansiyel suçlu kimseler olarak nitelendirilmelerine neden olabilmektedir. Bu ön tahlilden hareketle damgalamaya neden olan unsurlar arasından “suçun ya da suç potansiyeli”nin sitelerin dışı kapatılmasına neden olduğu ve dışarıdakileri ötekileştirdiği olasılığı sosyolojik açıdan araştırılmaya değer görülmüştür. Buna paralel olarak site çevresindeki yaşamlara odaklanarak onların bu etiketlemeleri nasıl deneyimledikleri ise araştırmanın ana problem cümlelerinden birini oluşturmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

İnsanlar yaşam alanlarını şekillendirirken bu alanların da insanlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Yaşanılan mekân üzerinden meydana gelen ayrışmalar ise kentleşme süreciyle birlikte ortaya çıkmıştır. Kapalı siteler üzerine yapılan daha önceki alan araştırmalarına bakıldığında konunun kapalı sitelerin etrafında yaşayan ve öteki olarak etiketlenen kimseler özelinde ele alınmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda yaşam alanları üzerinden etiketlendiği düşünülen kişilerle, araştırmanın problem cümleleri doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmelere dayanan bu çalışmanın amacı, katılımcıların site etrafındaki yaşamlarının ve site sakinleriyle olan ilişkilerinin gündelik yaşamları üzerindeki etkisini saptamaktır. Bu doğrultuda araştırma, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt alınmak üzere tasarlanmış ve katılımcılara görüşmeler esnasında bunlara paralel sorular yöneltilmiştir.

- Kapalı sitelerin etrafında yaşayan bireyler yaşam alanları üzerinden ötekileştirilmekte midir?
- Kapalı sitelerin etrafında yaşayan bireyler potansiyel suçlu kimseler olarak mı görülmektedir?
- Kapalı sitelerin etrafında yaşayan bireyler sitelerin bünyesindeki ortak (kamusal) alanları yeterince kullanabiliyorlar mı? Bu mekânları kullanmaları/kullan(a)mamaları üzerindeki etkenler nelerdir?

¹⁹ Goffman, 2014.

²⁰ Goffman, 1983.

²¹ Becker, 2021.

²² Lemert, 1951.

²³ Becker, 2021, 21.

²⁴ Lemert, 1951.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

Bir mekân, üzerinde yaşayan insanlardan bağımsız ele alınamamaktadır. Mekân üzerinden çeşitli ayrışmalar meydana gelebilmekte ve sosyo-ekonomik olarak gelişmemiş kimi mekânlar suç mekânları olarak nitelendirilebilmektedir.

Çalışma, büyük bir metropol olma yolundaki İzmir’de 2013 yılında inşa edilmiş olan Point Bornova Rezidans ve 2019 yılında inşa edilmiş olan Folkart Life Bornova siteleri etrafında gerçekleştirilmiştir. Folkart Life Bornova, 8 blok ve 830 daireden oluşan, güvenlik kamerası, spor merkezi, yüzme havuzu, SPA gibi imkânlarla sahip çok katlı lüks bir yapı olarak bölgede yerini almaktadır. Point Bornova Rezidans ise 50 katlı ve 200 metrelik yüksekliğiyle İzmir’deki en yüksek 5. Bina olarak yer almaktadır. Bünyesinde herkesin kullanımına açık bir alışveriş merkezi bulunmaktadır²⁵. Bu yapılar, bünyelerinde barındırdıkları sosyal imkânlar ve fiziki görünüşleri itibarıyla buldukları bölgenin simgesi iki yapı haline gelmiştir. Söz konusu yapıların etrafında çok sayıda gecekondulu tarzi metruk görünümlü yaşam alanları olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu iki yapıyı merkeze alarak etrafındaki tek katlı ve teknik olarak iyi durumda olmayan gecekondulu tarzi konutlarda gerçekleştirilme sebebi, sosyo-mekânsal ayrışmaların boyutunun her türlü imkâna sahip bu iki yapı özelinde anlaşılabilceğinin düşünülmesidir. Bu lüks konutlara bu kadar yakın yaşarken imkânlarından da bir o kadar uzak olmanın toplumsal hayattaki sosyolojik tezahürlerine odaklanmak amaçlanmıştır.

Bu sebeple iki yapının da etrafından 13 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplam 23 kişiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde mekân deneyimlenmesi açısından yaş ve cinsiyet, iki önemli parametre olarak yer almaktadır. Yanı sıra diğer demografik değişkenlerce çeşitlilik sergileyen katılımcı profili Tablo 1’de yer almaktadır.

KATILIMCILAR	CİNSİYET	YAŞ	ÇOCUK SAHİBİ OLMA/ÇOCUK SAYISI	EĞİTİM DÜZEYİ	MESLEK	KONUT SAHİPLİĞİ	YAŞADIĞI YER
Katılımcı 1	Kadın	32	2	Lise	Çocuk Bakıcılığı	Kira	Folkart LB
Katılımcı 2	Kadın	52	5	İlkokul	Ev Hanımı	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 3	Kadın	28	1	Üniversite	Muhasebeci	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 4	Erkek	62	4	Orta Okul	Em.-Ayk. Boyac.	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 5	Kadın	55	2	Orta Okul	Terzi	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 6	Kadın	45	3	Orta Okul	Ev Hanımı	Kira	Point BR
Katılımcı 7	Kadın	38	3	İlkokul	Ev Hanımı	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 8	Erkek	55	1	Lise	Terzi	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 9	Erkek	45	1	Lise	Muhasebeci	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 10	Kadın	36	2	Lise	Hasta Bakıcı	Kira	Folkart LB
Katılımcı 11	Kadın	23	-	Üniversite	Müşteri Temsilcisi	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 12	Erkek	48	1	Lise	Ticaret	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 13	Kadın	50	2	İlkokul	Ev Hanımı	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 14	Kadın	25	-	Üniversite	Öğrenci	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 15	Erkek	53	3	Lise	Tır Şoförü	Kira	Folkart LB

²⁵ Güncel Proje Bilgileri, 2015.

Katılımcı 16	Erkek	25	-	Üniversite	Öğrenci	Ev Sahibi	Folkart LB
Katılımcı 17	Erkek	45	2	Lise	İşçi	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 18	Kadın	28	-	Üniversite	Serbest Meslek	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 19	Erkek	32	1	Üniversite	Kasiyer	Kira	Point BR
Katılımcı 20	Erkek	50	3	Ortaokul	İşçi	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 21	Kadın	38	2	Üniversite	Ev Hanımı	Kira	Point BR
Katılımcı 22	Erkek	29	-	Üniversite	İşçi	Ev Sahibi	Point BR
Katılımcı 23	Erkek	40	3	Lise	Çilingir	Ev Sahibi	Point BR

Derinlemesine görüşme tekniği, araştırmacıya araştırdığı konu özelinde katılımcılarla samimi ilişkiler kurabildiği ve meseleyi doğrudan onların bakış açılarından ele alabildiği bir düzlem sağlamaktadır.²⁶ Bu sebeple katılımcıları tanıtıcı bilgiler sağlayan demografik soruların ardından sosyo-mekânsal ilişkilerini anlamlandırabilmek ve güvenlik ile ilgili düşüncelerine ulaşabilmek adına bu kategoriler üzerinden yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan katılımcılarla en fazla 50 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerekli etik kurul izinleri alındıktan sonra 18 Eylül 2022 tarihinde başlayan görüşmeler 8 Kasım 2022 tarihinde son bulmuştur. Sahadan elde edilen veriler çeşitli temalar üzerinden kodlanarak betimsel olarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde katılımcılar, cinsiyet ve yaşları üzerinden kodlanarak (örnek olarak E1, 18; K2, 21 şeklinde) tanımlanmıştır.

4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma, 13 kadın ve 10 erkek olmak üzere, yaşları 18 ile 62 arasında değişen geniş bir yaşa aralığı içinde toplamda 23 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılan katılımcıların sözü edilen iki sitenin etrafında ikamet ediyor olmasına dikkat edilmiştir. Görüşmelerde demografik sorulara ek olarak bu yapıların etrafındaki gündelik hayat deneyimlerine, ortak (kamusal) alan kullanımlarına, suç ve suça maruz kalma korkularına ve herhangi bir etiketleme ve ötekileştirmeye maruz kalıp kalmadıklarına yönelik sorular yöneltilmiştir.

Sosyal hayatın kurgulanmasında mekânla kurulan ilişkiler, mekânda gerçekleştirilen sosyal aktiviteler, bölgenin ulaşım, sosyal ve ekonomik gibi imkânları, yaşanan yerde maruz kalınan ayrımcılıklar önem taşımaktadır. Bunların yanı sıra yaşanan mekânın kullanıcıya ait olup olmaması da mekâna ilişkin deneyimleri etkilemektedir. “Yaşadığınız mekân size mi ait kira mı?” sorusuna yanıt olarak katılımcılardan 17’si ev sahibi olduğunu belirtirken 6 katılımcının da kirada yaşadığı bilgilerine ulaşılmıştır. Yaşanılan mekâna sahip olan kimselerin mekân üzerinde daha çok söz sahibi olduğu görülmektedir. Kirada yaşayan katılımcıların ev içi değişiklikler hususunda ev sahiplerine bağlı olmaları mekân üzerindeki kontrollerini sınırlamaktadır.

Sermayenin kentleşmeye başlamasıyla birlikte kentler köylerden göç almıştır. Kentlerde artan nüfusun barınma gereksinimine yanıt olmak amacıyla çok sayıda apartman ortaya çıkmaya başlamıştır. Ekonomik olarak kendilerine bu apartmanlarda yer bulabilen bireyleri şehrin yeni sakinlerini oluştururken durumu bu yapılarda yaşamaya elverişli olmayanlar ise gecekondulara sığınmışlardır. Katılımcılardan birkaçı önceden geçimlerini toprağa bağlı olarak sağlarken makineleşmeyle birlikte artık büyük şehirlere gelmek durumunda kaldıklarını belirtmiştir. 1980 sonrası ekonomide yaşanan gelişmeler ekonomik kaygılara dayalı köylerden kentlere göçü hızlandırmıştır.

Katılımcılara daha önceden yaşadıkları yerlerin özellikleri sorulmuş; günümüz imkânlarından uzak, genellikle tek katlı ve balkonlu, bahçesi, ahır olan yapılarda yaşadıklarına yönelik yanıtlar

²⁶ McCracken, 1988, 9.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

alınmıştır. Herkesin birbirini tanıdığı ve samimi, sıcak ilişkilerin söz konusu olduğu bir mahalle ortamında yaşadıklarını dile getiren katılımcılar, şu anki yaşam alanlarıyla kıyas yaptıklarında bu ilişkilerin artık mümkün olmadığını dile getirmişlerdir:

“Kayınvalidenin yanında aileyle birlikte yaşadık. Ayrılıp kiraya gelmek zor bir işti. Geçim onların üzerineydi bizim üzerimizde değildi. Rahatlıkla geçinebiliyorduk. Müstakil evdi. Evlerin hepsi genellikle müstakildi. En fazla iki katlı evler vardı. Sonradan oldu 5 katlı 6-7 katlı evler.” (K6, 45)

“Çocukluğumda müstakil evde oturuyorduk. Evler yine birbirine yakındı ama herkesin bahçesi falan vardı ondan bu kadar içli dışlı dip dibe değildi. Daha sonra evlendik tabi ayrı eve çıktık ama kendi evimizi alacak paramız yoktu. Kiradaydık. Yine böyle buna benzer bir daireydi. Epey oturduk orda da. Sonra işte en son buraya taşındık. Burada gördüğün gibi 2 göz oda var. Alt kat kullanılmıyor.” (E14, 48)

“Çocukkenki evimiz genişti şimdikinden. Çok kişi kalırdık çünkü geniş aileydik. Bahçemiz vardı ekip dikerdik, domates, salatalık neyse. Şimdi nerde... Ahırımız yoktu bizim ama komşularımızın vardı. Bahçesiz ev yoktu ya kolay kolay. Şimdi balkonu bile yok evlerin. İnsanlar kutu gibi yerlere hapsolüyor.” (E20, 50)

Katılımcılar, yaşadıkları yeri önceki yaşam alanlarına kıyasla yeterli bulup bulmadıklarına yönelik soruya genellikle yeterli bulmadıklarını, bunun yanı sıra geniş, kullanışlı, balkonlu ve bahçeli bir ev hayali kurduklarını söylemişlerdir. Köy hayatı, imkânsızlıklarıyla anılsa da büyük şehirlerden ve buralardaki yaşam alanlarından da köydekiyle aynı nitelikleri bekledikleri, kalabalık nüfusu sığdırabilmek adına nitelikten ziyade niceliğe odaklanılan dar konut alanlarından şikayetçi oldukları görülmektedir:

“Köyümüz vardı. Köydeydik önceden. Buraya taşınmazdan önce yani. Yanında ahır olan bir evimiz vardı. İneklerimiz vardı 4 tane. Sütlerini satardık. Müstakil bir evdi ama merdivenle çıkılıyordu eve, yola sıfır değildi.” (E9, 45)

“Daha öncede müstakil evde oturuyorduk şu ankine benzer. Böyle işte etrafımızdaki komşuların evi de müstakildi. Yanımızda 3 tane müstakil vardı, karşımızda da 3 tane müstakil vardı. Hatta onların inekleri falan vardı, ahırları vardı. Tek katlıydı, karşımızdaki ahırlı ev iki katlıydı, onlar ailecek yaşıyordu iki katı da kullanıyorlardı, kullanmak zorundalardı. Baya iyiydi yani şeydik böyle. Hep beraber ne bilim böyle oturulurdu yani dışarıda. Sohbet filan edilirdi. O tarz bir ortam vardı yani.” (E22, 29)

“Valla açıkçası yetmiyo. Önceden de iyi kötü bir evimiz vardı amma en azından bahçesi vardı ne biliyim komşularımızla gider gelir görüşürdük. Şimdi insan çok ama ev de yok ki.” (K13, 50)

Yaşanılan mekân farklı yaş ve cinsiyetten kimseler tarafından da farklı deneyimlenmektedir. Bu doğrultuda aynı soruyu erkek katılımcılar buldukları mekânı yeterli ve kullanışlı buldukları yönünde yanıtlarken kadın katılımcılar yeterli bulmadıklarını dile getirmişlerdir. Kadınlar erkeklerle oranla ev içi alanda daha çok vakit geçirdikleri için yaşadıkları alanların daha kullanışlı ve bakımlı olmasını isterlerken; erkekler bunları ihtiyaç olarak görmemektedir. Erkek katılımcılar evin dışarıya uzanan alanı olarak balkon ve bahçe konusundaki eksiklikleri belirtmişlerdir:

“Bu devirde artık ev bulmak bile lüks. Yani beğenmiyoz etmiyoz da kafamızı sokacak iyi kötü bir evimiz var. Gerçi beğenmeyecek ne var ki? Allah'a şükür, buna da şükür yani.” (E20, 50)

“Mutfak daracık, eşyalar sığmıyor. Bulaşık makinesi bile alamıyoruz çünkü koyacak yer yok. Doğru düzgün bir ev değil ki işte, derme çatma.” (K21, 38)

“Önceden bahçeli eve alışmışız işte insan şehre gelince bi tuhaf oluyo. Hadi diyosun bari balkon. E o da yok.” (E23, 40)

Mekân herkes tarafından farklı deneyimlenmektedir. Çalışmanın problem cümlelerinden biri olan bu tezi doğrular nitelikte katılımcılardan mevcut yaşam alanlarını değerlendirmeleri istendiğinde kadın katılımcılar yaşadıkları mekânı kullanışlı ve yeterli bulmazken, erkek katılımcıların bu konuda bir şikayetlerinin olmadığı saptanmıştır. Mekânı deneyimlemek noktasında gençler de yaşlılara oranla yaşadıkları yeri yetersiz ve kullanışsız bulmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik statüye sahip bireyler yaşadıkları bölgenin tüm imkânlarından yeterince faydalanamadıklarını söylerken mekân deneyiminde ekonomik durumun önemi göze çarpmaktadır:

“Fiziki ve mimari olarak yeterli değil. Evler zaten küçük. Küçük olması dezavantajlı. Çarpık bir kentleşme var zaten bunun farkındayız hepimiz.” (E16, 25)

“Yani evlerimin çevresinde de hiçbi şey yok ki bırakın evi. Arkadaşlarımla buluşmak istesem şehir merkezine ya da Bornova’da merkezde bi yerlere gitmem gerekiyor. Buralarda doğru düzgün kafe bile yok.” (K18, 28)

“Semt pahalı bi kere her şeyden önce. Yani gerçekten yaşanılabilir bir ev için iyi bir gelirin olması lazım. Bizim gibi bu evler gelmiş bi kere buraya yerleşmişler. Şimdi mümkün değil ya mümkün değil. Her şey çok pahalı.” (E17, 45)

Katılımcılara “Mahalle sakinleri ile olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?”, “Komşularımızın ne kadarını tanıyor sunuz?” ve “Komşularımızla ne sıklıkla görüşürsünüz?” soruları yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre katılımcılar genellikle kendi evine en yakın konumdakilerle samimi komşuluk ilişkisi kurduklarını ancak eski komşulukların ve mahalle ilişkilerinin kalmadığını söylemektedir. Komşulukların eskisi gibi olmamasının önündeki en büyük engel olarak ise şehir hayatının yoğunluğu gösterilmektedir:

“Bu yol üstündekilerle tanıştığım diyelim. İyiyiz onlarla da. Ama kalabalık bir yer burası yani bir sürü insan var. Çoğunu da tanımam etmem.” (E15, 53)

“Yani bikaç komşuyla sık sık görüşürüz de diğerleriyle o kadar samimiyetim yok. İnsanların işi gücü var, çoluğu çocuğu var. Okula gidiyorlar, işe gidiyorlar. Evde insan bulmak biraz zor gündüzleri.” (K7, 38)

“Önceden insanlar her zaman gider gelirdi birbirine. Şimdi bayram ziyaretlerinde bile komşular sayılmaz oldu. Mahalle samimiyeti falan kalmadı artık canım herkes birbirine yabancı, soğuk. Tanımıyor ki kimse birbirini. Apartmanlar yaptı bunu.” (K21, 38)

Komşuluk ilişkileri artık ihtiyaçlar üzerinden de devam etmemektedir çünkü konutların etrafına inşa edilen marketler ve alışveriş merkezleri tüm temel ihtiyaçlara yanıt olmaktadır. Apartmanlarda ve çok katlı lüks konut sitelerinde de komşuluk ilişkileri pek gelişmemiştir ancak bu durum doğrudan dikey yapılaşma ile ilgili görünmemektedir. Tek katlı konutların yer aldığı mahallelerde de aynı şekilde katılımcılar komşularıyla eskisi gibi samimi ilişkilerinin olmadığını söylemişlerdir:

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

“Yani önceden bir ihtiyacın olduğunda çaldığım kapı komşunun kapısıydı şimdi marketin. Yani iyi oldu bu marketler hepimiz için de işte bi yandan da bitirdi komşuluğu falan. Komşu komşunun küliüne muhtaçtır sözleri falan hikaye artık. Yani ölsen komşunun ruhu duymaz öyle uzaklaştı millet birbirinden.” (E23, 40)

Bir mekânın orada yaşayan insanlara sunduğu olanaklar, mekân deneyimleri üzerinde etkili olmaktadır. Yeni yapılar inşa edildikleri bölgeleri ekonomik ve siyasal anlamda canlandırmakta ve geliştirmektedir. Bölgede artan nüfusla birlikte yeni ihtiyaçlar söz konusu olmaktadır. Bu ihtiyaçlara yanıt olarak da bölgeye çeşitli hizmetler sağlanmaktadır. Point Bornova Rezidans ve Folkart Life Bornova bölgelerinde bu yapılardan önce herhangi bir aktif sosyal hayat söz konusu değilken alışveriş merkezinin de açılmasıyla birlikte bu bölgelerde hareketlilik sağlanmıştır.

Bölgedeki marketler hem bölge sakinlerinin ihtiyaçlarına yanıt olurken hem de iş imkânı sağlamaktadır. Görüşme yapılan katılımcılar yeni yapıları yeni iş imkânları olarak gördüklerini söyleyip bölgenin kalkınmasında da katkısı olduğunu dile getirmişlerdir. Alışveriş merkezinin de açılmasıyla bölge insanlarına sosyal aktivite imkânı sağlanmıştır. Bölgede ortaya çıkan yeni iş ve eğlence mekânları bu noktadaki yoğunluğu da arttırmış, bölgeye canlılık katarken aynı zamanda trafik açısından da çeşitli olumsuzluklara neden olmuştur:

“İş imkânı çok çünkü fabrika çok, sanayi çok. AVM’ler çok. Ama işte herkes kendine göre. Çok okumuş da var genelde gençler başka şehirlere gidiyor. Kırsalda gençler kalmadı. Bide bölge aslında hareketli. Yani otopar yakm. Bide hemen yanında AVM olunca kalabalık daha da artıyor ister istemez. Buranın insanı olan da çok olmayan da. Mesela bi sürü yabancı insan geliyor çalışmaya ta nerelerden. Bölgedeki insana iş mi kalıyor Allah aşkına.” (K6, 45)

“Buralardaki inşaatların hepsi aynı zamanda birilerine ekmek kapısı tabi. Gelişmesi açısından da iyi buraların. Ama işte böyle ev dik dik nereye kadar bilmiyorum ki. Herkes iş için aş için buralara geliyor geçim kaygısı tabi ama işte trafik bi dert, altyapı ayrı bi dert.” (K5, 55)

Köy nüfusu iş imkânları dolayısıyla büyük şehirlere yerleşse de artan nüfusla birlikte bu bölgelerde de istihdam problemleri ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar siteleri değerlendirirken buldukları bölgeyi pahalandırıldığını söylemişlerdir. Gecekondu tarzı tek katlı yapıların etrafına inşa edilen bu yapılar, sakinlerine pek çok hizmet sunarken aynı zamanda bölgede çevrelerindeki pek çok alışveriş alanının da bu lüks konutlara hizmet edercesine oldukça yüksek fiyatlı ürünler sattıklarını, emlak-konut piyasasının sitelerin inşa edilmesiyle birlikte arttığını dile getirmişlerdir:

“Pek çok açıdan bu siteler bölgeyi kalkındırdı, iyi oldu ama ev fiyatlarını da arttırdı. Şimdi bizim bu oturduğumuz derme çatma evler bile ateş pahası.” (E17, 45)

“Bu lüks yapıların bu taraflara gelmesi iyi mi oldu kötü mü oldu yani şimdi buralar hareketlendi iyi güzel. Ama gel görelim her şey arttı ya her şey. Zengin muhitler oldu artık buralar yani.” (K21, 38)

Ulaşım, bir mekânın pazarlanmasındaki en önemli unsurlardan biridir. İzmir’de karayolu, demir yolu ve deniz yolu olmak üzere tercih edilebilecek pek çok ulaşım imkânı bulunmaktadır. Katılımcılara şehir merkezlerine nasıl ulaşım sağladıkları sorulmuş ve alınan yanıtlara göre çoğunlukla toplu taşımanın tercih edildiği görülmüştür. Arabası olan katılımcılar trafik yoğunluğundan şikayet etmektedir. Toplu taşımanın kolaylığı ve ulaşılabilirliğinin yanı sıra belirli saatlerdeki yoğunluğu nedeniyle şikayetçi oldukları görülmektedir. Toplu taşımalara yakınlık konut piyasasında konutların değerini arttırıcı bir niteliktedir:

“İzmir içerisinde gideceğim her yere toplu taşımayla gidiyorum. Ama bu tabi bazen felaket olabiliyor. İzbanla her yere ulaşmak mümkün olsa da bazen gerçekten kabus. Kalabalık ve arıza yapabiliyor.” (K3, 28)

“Arabayla ya da bazen toplu taşıma kullandığım da oluyor. Her ikisinin de ayrı ayrı eziyetleri var. Arabanın park sorunu var bi kere. Alışveriş merkezine falan gitmiyosan yandın, arabayı nereye koycaz? İzmir büyükşehir yani bazen gerçekten İstanbul trafiği gibi içinden çıkılmaz bir trafiği oluyor. Toplu taşıma da iyi aslında yani her yere gidebiliyosun da işte onun da çileleri var.” (E19, 32)

Katılımcılara kapalı siteleri nasıl değerlendirdikleri, imkânlarından faydalanıp faydalanmadıkları, site sakinleriyle olan tanışıklıkları ve ilişkilerine yönelik sorular yöneltilerek mekân kullanımı ve mekân üzerinden etiketleme pratiklerine ilişkin bilgiler elde edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar, siteleri güvenli ve korunaklı bulduklarını belirtmeler de yaşanabilir bulmadıklarını söylemişlerdir. Sitelerin çok katlı olması hem korkutucu ve gereksiz bulunmakta hem de kat sayısı arttıkça insanlar arasındaki sosyal mesafenin de artacağı ve yabancılaşmanın söz konusu olacağı düşünülmektedir. Simmel²⁷ de kentli insanı tariflerken uzmanlaşmaya dayalı ilişkiler dışında bir samimiyetin kalmadığı, kişilerin zorunlu karşılaşmalardaki göz temasından bile kaçındıkları ve samimiyetsiz selamlaşmaların yaşandığı bir sosyal hayat tarif etmektedir. Şahin²⁸’in de belirttiği gibi siteler kendi sınırlarını çizerek dışarıya kapalılık vurgusu yapmaktadır. Bu kapalılık insan ilişkileri üzerinde de etkili olmaktadır. Bu noktada görülmektedir ki kent hayatında yoğun bir temponun içinde kalan bireylerin yaşadıkları konut tipi fark etmeksizin komşularıyla kurmuş oldukları ilişkiler eski canlılığını yitirmiştir:

“Sitelerden yana şikayetçiyim valla. Getirip getirip koca binaları üzerimize diyorlar. Hem şehrin görüntüsünü bozuyorlar hem de biz böyle kutu kutu evler arada kalıyoruz. Bide öyle bi şey ki lüks evler zaten muhittleri de lüksleştiriyor yani etrafı hemen ya kentsel dönüşüm ya da pahalı pahalı marketler, alışveriş merkezleri açıyorlar hemen. Tamam orda yaşayanın durumu olabilir ama etrafındakileri hiç düşünmüyorlar. Bu insanlar ne yer ne içer? Halimiz vaktimiz yerinde şükür. İyi kötü de bir evimiz var ama tabi onlara bakınca yanında bizinkilerin de yenilenmesi gerekiyor gibi görünüyor.” (E8, 55)

Kapalı sitelerin imkânları üzerine yöneltilen sorularla katılımcıların genellikle bu imkânlardan haberdar olduklarına ancak herkesin kullanımına açık olması hakkında pek de fikir sahibi olmadıkları bulgularına ulaşılmıştır. Kapalı sitelerin en göze çarpan, beğenilen ve tercih sebebi olmasına neden olan özelliklerinin ise güvenli bir yaşam imkânı sunması hem daha önce yapılmış olan çalışmalarda²⁹ hem de site etrafında yaşayanlar tarafından dile getirilmektedir. Katılımcıların çoğunluğu site tarzı yapılaransa müstakil bir evde yaşamayı tercih edeceklerini söylemelerine rağmen siteleri daha güvenli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu noktada köylerden kentlere göç ile birlikte modernleşmeye başlayan bireylerin, kentin sağlamış olduğu imkânlardan sonuna kadar yararlanmak isterken kendi sahip oldukları değerler ve konfordan da vazgeçmek istemediklerini gözler önüne sermektedir.

“Yani herkes kendi kabuğuna çekilmeye çalışıyor bence. Bizim bundan önceki evimizin de geniş bir avlusu vardı. Böyle büyük duvarları yoktu ama çitlerle çevriliydi. Diğer evlerle ayrıydı. Şimdi her yere böyle büyük büyük binalar diyorlar. İzmir’in geneline bakılırsa zaten her yer beton. İnsanlar

²⁷ Simmel, 2015.

²⁸ Şahin, 2019, 751-752.

²⁹ Blakely Snyder, 1999; Sipahi, 2011; Alpaykut Senem, 2011.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

gittikçe tepelerde yaşamaya başladı. Sanki ne kadar yukarı çıkarsan o kadar güvendesin ve ulaşılmazsın gibi. Ben alt katlarda yaşamak isterim o kadar yüksekler korkutucu geliyor açıkçası. Aynı ayrı binalardansa tek bir yerde toplanmak da mantıklı gibi sanki ama bilemiyorum. Bu binaların içinde her şey var bide. Havuzundan tut da masaj salonlarına spor salonlarına kadar. Dışarı çıkmaya uzaklara gitmene gerek yok yani.” (K1, 32)

“Her şey var bu binalarda. Yüzme havuzudur, masaj salonudur, spor salonu falan var yani. Bilmiyorum ki kullanabilir miyiz ama sanmıyorum yani orda kalan insanlar için yapıyolardır. Zaten açıksa bile gitmek istemem ben. Ne işim var. Her yerde var spor salonu. Bide pahalı olur zannımca.” (E19, 32)

“Şimdi gereksiz yere koca binaların içine girmenin lüzumu yok diye düşünüyorum. Alacaklarımı dışarıdan herhangi bir yerden de alabilirim. Gereksiz yere güvenlikten geçeceksin, kendini açıklayacaksın. Yani bence git başka yerden al. Başkalarının evinin önünde ne işin var? Yani gerek duymadık hiç oraya gitmeye. Gezmek için bile olsa. Ne biliyim bi sürü yer var gezmek istesem. İki üç mağaza görmek için girilmeye değmez bence. Hem alışveriş ettiğimiz yerler var zaten çok bize göre değil.” (E23, 40)

Katılımcılara sorulan “Taşınmayı düşünüyor musunuz, nereye ve hangi sebeplerden ötürü taşınmak isterdiniz?” sorularına taşınmak yerine mevcut yaşam alanlarını çeşitli imkânlarla daha da geliştirmek ve güzelleştirmek şeklinde yanıtlar alınmıştır. Taşınma fikrinin önüne geçen neden olarak ise ekonomik imkânsızlıklar öne sürülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların büyük çoğunluğu sessiz, sakin, huzurlu ve güvenli bir yerde yaşamak istediklerini belirtmişlerdir:

“Bu ekonomik koşullarda zor. Yani şimdi ev bulmak gerçekten çok zor. İki üç tadilatla iyi kötü yaşanır buralarda.” (E9,45)

“Taşınmak falan artık lüks şeyler, imkânımız yok. Ama ille de taşınacak olsam, imkânım olsa yani şöyle sessiz, sakin bi yerlere gitmek isterim. Bahçem olsun, mangalımı, pikniğimi yapayım. Karışanım edenim olmasın.” (E20, 50)

“İnsan büyükşehirlerin kaosundan yoruluyor ya. Böyle yazlık güzel bi yerlerde yaşamak isterdim ben. İmkânım olsa bi dakika bile durmam ki.” (K10, 36)

Yüksek ve lüks binaların kendi yaşam alanlarını da etkilediğini ifade eden katılımcılar, yaşadıkları yerlerin hemen yakınındaki bu yapıların kendilerini olduğundan daha yıkık dökük ve kötü, metruk gösterdiğini, bu yapıların ekonomik sınıflaşmayı doğrudan gözler önüne serdiğini söylemişlerdir:

“Derli toplu güzel duruyo şu binalar ama işte getirip bizim dibimize yapılıncı da haliyle bizim buralar beğenilmiyor. Durumu olan gelir oralarda yaşar, buraları da beğenmezler.” (K13, 50)

“Durumu olanların yani paran varsa yaşayabileceğin lüks yerlerde yaşıyorlar. Şimdi araziye baksan demezsin ki buraya ev yapayım şu kadar da paraya satayım. Arkası bomboş tarla zaten. Ama dediğim gibi getirip bu yapıları en tuhaf yerlere dikiyorlar. İnsanlar da şartlarını falan beğenip alıyor, giriyor içine. Ne bileyim manzara yok bi şey yok. Kimilerinin balkonu bize bakıyor zaten.” (E12, 48)

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında sitelerin hem fiziksel hem de duygusal olarak yaşamlarını aktif bir şekilde etkilediği anlaşılmaktadır. Tek katlı yapıların etrafında yükselen bu kapalı siteler, kendi yaşam adacıklarını oluşturarak kendilerini dışarıya tamamen kapatmakta ve tüm ihtiyaçlarını bu adacıklar içerisinde karşılayabilmektedir. Katılımcılar, sitelerin sahip olduğu

tüm bu imkânların site sakinlerini dışarıya bağımlı olmaktan kurtardığını ancak insanlarla kurdukları ilişkileri sınırladığını düşünmektedir. K10, 36, E9, 45 gibi bazı katılımcılar sitelerin fiziksel olarak kendi evlerine bir engel teşkil ettiğini, manzaralarını kapattığını ve evlerinin güneş almasına mani olduğunu ifade etmiştir. Sitelere ilişkin olumsuz görüşlerden bir diğeri ise bulunduğu bölgedeki kiralara arttırmasıdır. Lüks yapıların bölgede çoğalması o bölgenin sosyo-ekonomik düzeyini de etkilemekte ve inşa edilen konutların nitelikleri bu ölçüde değişmektedir:

“İmkânları ölçüsünde düşünülüyorsa gerçekten gelişmiş, güzel yapılar bunlar. Ama işte hem buraların değerini arttırdı hem de bizi kötü gösteriyor. Yani gelişim açısından iyi tabi, yoldur, elektriktir, ulaşımın falan. Gereksiz bi yükseklikleri var. Önünde dikiliyo, kapatıyor manzarayı. Ha manzarada da bi şey yok tabi ama işte kötü görünüyo yani.” (E23, 40)

“Binalarda komşuluk falan yok, buralarda da yok. Neden dersin kimse bir ihtiyacı için de çalmıyor artık komşusunun kapısını. İhtiyaçlarını hep marketlerden falan karşılıyorlar. Hatta bu sitelerin çoğunda kendi bakkalları, marketleri bile var. Hiç dışarı çıkmasına gerek yok insanların.” (K6, 45)

Sitelerin etrafında yaşayan katılımcılar, site sakinlerini yaşadıkları alanların imkânları doğrultusunda değerlendirirken, mevcut literatüre bakıldığında site sakinlerinin de onları “eğitim düzeyi düşük, ne idüğü belirsiz, varoş bir kesim, sorunlu kişiler, gecekondu kesiminden kimseler, kültürel düzeye ulaşmamış insanlar” olarak nitelendirdikleri görülmektedir³⁰. Bu noktada yaşanan mekân üzerinden etiketlemelerin tezahürleri ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, kapalı sitelerin mekânsal bir ayrışmaya neden olduğunu düşünmektedir. Site sakinlerinin sahip oldukları imkânlar dolayısıyla kendilerine tepeden baktıklarını ve genel olarak site çevresinde yaşayan insanlara suçlu etiketiyle yaklaşıldığını ifade eden katılımcılar da vardır:

“Şimdi bi bakıyosun bi tarafta eli yüzü düzgün, iyi ve güvenli görünen evler diğer tarafta da müstakil evler. Daha ıssız falan görünüyo bu taraflar. Herhangi bi koruma falan da yok tabi. Buralarda içki içenler ne biliyim evsizler falan da olunca tabi tehlikeli görüyo insanlar buraları.” (E9, 45)

“Oturduğum ev benim cebimdeki parayı gösterebilir ama nasıl bir insan olduğumu göstermez. Ama dışarıdan öyle yaklaşmıyorlar işte. Herkesin bi yeri yurdu var. Cebindeki paraya göre yer içersin, gezersin. Girebileceğin yerler var giremeyeceğin yerler var.” (K11, 23)

Katılımcıların boş zaman aktivitelerine odaklanarak ortak (kamusal) alan kullanımları saptanmak istenmiştir. Hangi mekânların kimler tarafından kullanıldığı mekân aidiyeti üzerinden şekil almaktadır. Kapalı sitelerin bünyelerinde bulunan mekânların herkesin kullanımına açık olduğunun bilinmesine rağmen site etrafında yaşayan bireyler tarafından tercih edilmemesi, bu mekânların yalnızca site sakinlerine ait olduğunun ve kendilerini bu mekânlara ait hissetmediklerinin düşünülmesinden kaynaklanmaktadır. Kapalı sitelerin etrafında yaşayan bireyler, kendi sosyo-ekonomik seviyesine yakın kimselerle ya da herhangi bir sosyal ve sınıfsal ayırım yaşamayacaklarını düşündükleri ortak (kamusal) alanlar olan park, kafe, sahil kenarı ya da alışveriş merkezlerini tercih etmektedirler. Katılımcıların boş zaman aktivite tercihleri cinsiyete göre değişkenlik göstermektedir. Erkek katılımcılar ev dışı alanda çeşitli hobiler edinirken kadın katılımcılar daha çok ev içi alanda kendilerine bir meşguliyet bulmaktadır. Her iki cinsiyetin de boş zaman aktivitesi olarak en çok vakit geçirdiği alanların alışveriş merkezleri olduğu saptanmıştır. Alışveriş merkezlerinin karma yapısı, bireylerin herhangi bir sosyal kaygı yaşamaksızın vakit geçirebileceği bir alan sunması bu noktaların daha çok tercih edilmesine neden olmaktadır:

³⁰ Taş, 2016, 121.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

“Valla altımızda araba olduğu sürece her yere gider geliriz boş zamanlarımızda. Denize girebileceğimiz, piknik yapabileceğimiz yerlere gideriz. Öyle çok kalabalığa karışmayı sevmem.” (E12, 48)

“Halk eğitim kurslarına gidiyorum, çocuklarımla geziyorum, komşulara gidip geliyorum. Genelde de evdeyim yani ev işleriyle uğraşırım.” (K7, 38)

“Boş zamanlarımda genelde arkadaşlarımla olsun veya akrabalarımla olsun AVM'lere gezmeye falan gideriz, kıyafet bakmak için veya ne biliyim alışveriş yapmak için AVM'lerde geziyoruz, parklarda oturuyoruz, piknik filan yapmaya gidiyoruz bazen.” (E22, 29)

Katılımcıların çoğu tarafından ortak (kamusal) alan olarak nitelendirilen alışveriş merkezlerinin kullanımında da mekânsal bir ayrışma yaşandığı gözlenmiştir. Point Bornova Rezidans çevresinde gerçekleştirilen görüşmelerin birkaçında katılımcılar kendilerine konum itibarıyla yakın olmasına rağmen Point Bornova Rezidans'ın bünyesinde bulunan alışveriş merkezini tercih etmediklerini söylemiş, gerekçesi sorulduğunda ise yanıt vermekte çekimser davranmışlardır. Katılımcılara yöneltilen çeşitli sondaj sorularıyla bu alışveriş merkezini kendilerine göre bulmadıklarını, tercih ettikleri markaları bulmakta zorluk çektiklerini ve kendilerini yabancı hissettiklerini belirtmişlerdir:

“Bi sürü alışveriş yapabileceğimiz yer var, Point Bornova'ya gitmiyoruz ama. Ne biliyim binanın altında kalıyo ya. Gitmek istemedik hiç yani.” (E17, 45)

“Hep gittiğimiz yerler var oralara gideriz. İhtiyaçlarımızı da pazardan falan karşılayabiliyoruz zaten. Pahalıdır oralar ekstradan.” (K21, 38)

“Yani zenginlerin arasında karışmanın bir manası yok. İhtiyacımız olan her şey her yerde var.” (K13, 50)

Katılımcıların çoğunlukla sitelerin bünyesinde bulunan ve çeşitli ihtiyaçlara yanıt olabilecek eczane, kuaför, kafe gibi mekânları kullanmaktan sakındıkları görülmektedir. Bu mekânların tercih edilmemesinin nedeni olarak ise site sakinleri ile karşılaşmak istememeleri öne sürülmektedir. Bu mekânlardaki karşılaşmaların “kendilerinden olmayan öteki” profilini pekiştireceği düşünülmektedir. Katılımcılar, bu mekânlarda kendilerine yöneltilen ve oraya ait olmadıklarını hissettiren bakışlardan çekindiklerini dile getirmektedir. Aynı mekânın ortaklaşa kullanılmaması mekân deneyimleri üzerinde etkili olurken, mekân üzerinden etiketlenmeleri de beraberinde getirmektedir:

“Bir sürü kafe falan var bu binaların altlarında ama gitmiyoruz ki. Yani arkadaşlarımla falan da buluşacak olsam oraları tercih etmiyoruz. Fiyat konusunda bi çekimserlik yaşadığımızdan da değil yani. Bilmiyorum hoş gelmiyor buralarda takılmak.” (K11, 23)

“Yani insanlar dışarıdan insan istemeyebilirler. Zaten kendilerine göre mekânlar yapıyorlar. Bide dışarıdan buralara gidip de huzursuz olmak istemem ben açıkçası.” (E14, 48)

Katılımcılara yaşadıkları bölgede etnik, siyasi, dinî ya da fiziki bir ayrışmaya maruz kalıp kalmadıkları sorusu yöneltilmiş ve alınan yanıtlara göre de büyük çoğunlukla fiziki ayrışmaların sözü konusu olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan bazıları komşu oldukları Suriye ve Afgan göçmeni ailelerin istenmediğini söyleyerek etnik ve parti tartışmaları üzerinden ise siyasi ayrışmaların yaşandığını da dile getirmişlerdir.

“Siyasi olarak ayrışım var. İdeolojik olarak da var çünkü buraların belli bir kısmı sağcı.” (E16, 25)

“Fiziki ayrışma az önce dediğimiz gibi binaların ayrışmasıysa var tabii olmaz olur mu? Her yerde değişik değişik evler var. Gecekondu da var,

gökdeleni de var, sitesi var, apartmanı var. Herkes farklı farklı yerlerde yaşıyo. Bu insanların ortak bir noktası yok. Birbirleriyle karşılaşmıyorlar bile. Herkes kendi hayatını yaşıyor, ötekine sırtını dönmüş.” (E9, 45)

“Belli bi kesim yaşıyo buralarda. Zaten şöyle bi bakınca anlıyosun kim zengin kim fakir. Paran ölçüsünde bi hayat kuruyosun kendine iyi kötü.” (K6, 45)

“Fiziksel olarak ayrışma olabilir çünkü niye dersin şu binalarda oturmuyoruz biz. Müstakil eviz. Lüks değil bizim buralar. Onlar lüks, şaşalı. Onlardan tabi ki ayrışıyoruz. Orda yaşayanlar buraları beğenmez. Bizim buralarda yaşayanlar da oraları beğenmiyor gerçi.” (K13, 50)

Katılımcıların soruya verdikleri yanıtlardan görülmektedir ki yalnızca yaşadıkları mekânda değil genel olarak bir mekânı paylaşmak konusunda da kendilerine benzemeyen kimselerle bir arada bulunmaktan sakınmaktadırlar. Kendilerine benzemeyen ve öteki olarak nitelendirilen kimseler ise benzer sosyo-ekonomik seviyeden olmadıkları, benzer dini ve siyasi inançları paylaşmadıkları, benzer etnik kökenden olmadıkları kişilerdir. Kapalı site sakinleri de site etrafında yaşayan kimseleri bu nedenle kendilerinden olmayan ötekiler olarak nitelendirmekte ve kendilerini bu kimselerden korumak maksadıyla etraflarına duvarlar örmektedirler. Kendine benzemeyen kimseleri potansiyel tehlike olarak gören site sakinleri, sitelerin etrafında yaşayan kimseleri de suç işleme olasılığı yüksek kişiler olarak değerlendirmektedir. Kapalı sitelerin etrafında yaşayan katılımcılar da bu tezleri doğrular nitelikte site sakinlerinin kendilerine karşı olan yaklaşımlarından bahsetmektedirler:

“Öyle bi muhabbetimiz selamımız kelimamız yok ama işte herkesin yeri yurdu belli olunca sen öyle onların alanına girdiğinde bakışlar bi farklılaşıyor yani hissediyosun.” (E22, 29)

“Sanki hırsızmışın gibi muamele görmek incitici tabi. Buralardan geçen insanların tavırları itici.” (K11, 23)

“Herkes kendi alanında kalsın isteniyor ama bu dünya hepimizin. Her yere girip çıkmak niye bu kadar mesele anlamıyorum. Durumumuzun bazı şeylere yetmemesi bizi suçlu yapıyo hemen.” (E16, 25)

Kapalı siteler üzerine mevcut literatür göz önünde bulundurulduğunda, sitelerin etrafındaki metruk görünümlü konutların bölgeyi potansiyel bir suç alanı olarak gösterdiği düşünülmektedir. Sosyo-ekonomik statülerinin düşük olduğu ve site imkânlarından uzaklaşan bu alanlarda herhangi bir suç meydana gelme olasılığının yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncelerin yanı sıra sitelerin etrafında yaşayan katılımcılar da evlerinin çevresinde bulunan dilenci, evsiz, kâğıt toplayıcısı gibi kimseleri tehlikeli bulduklarını ve bu kişilerden korktuklarını söylemişlerdir. Bu durum herhangi bir ayırım gözetmeksizin herkesin bir ötekisinin olduğunu, herhangi bir nedenden ötekileştirilenlerin de kendilerinden daha kötü durumda olan başka kimseleri ötekileştirebileceklerini göstermektedir. Ötekileştirme pratiklerine maruz kalan bireyler çok daha çabuk bir şekilde diğer bireyleri dışlanmaya maruz bırakabilmektedir:

“İnsan ister istemez korkuyor tabi. Bizim evlerimiz o kadar güvenli falan değil, bu mahalle falan da öyle. Çok fazla başı boş dolaşan insan var. Boş gezmiyorlar da silahı, bıçağı olan çok yani.” (K21, 38)

“Açıkçası bu dilencilerin, kâğıt toplayıcılarının falan bi çaresine bakılması lazım. İnsan korkuyo akşamları falan. Tek başıma yürümeye korkuyorum bunlar yüzünden.” (K10, 36)

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

İnsan ve mekân etkileşimi diyalektik bir süreci barındırmaktadır. Mekân, üzerinde yaşayan insanların eylemleri sonucunda değişim ve dönüşüm geçirirken aynı zamanda insanları da değiştirip dönüştürmektedir. Bu doğrultuda katılımcılara insan ve mekân etkileşimi açısından “İnsanlar yaşadıkları bölgeleri değiştiriyor mu?” ve “Yaşanılan yer insanları değiştirir mi?” soruları yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara göre mekânın tek başına bir olgu olarak düşünülemeyeceği ve insan eylemliliklerinden bağımsız değerlendirilemeyeceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu insanların sahip oldukları imkânlar ölçüsünde yaşadıkları mekânları değiştirebileceklerini söylerken, mekânın da fiziki kimi nitelikleri doğrultusunda insanları etkilediğini ve değiştirebileceğini belirtmişlerdir:

“Değiştirir tabi. Sonradan görme de olabiliyosun işte. Yaşadığın yere uyum sağlamak diye bi şey var. Önceden de öyleydi ya. Köyden gelirdi insanlar. Birden şehirli olmazlardı ki olamazlardı. Önce burda yaşamaya bi adapte olmaları lazım.” (E14, 48)

“Yaşadığın yeri çok rahat değiştirebilirsin. Yani tabi yine mesele parana bakar. İmkânın varsa şu oturduğun evi bambaşka bi şeye çevirirsin. Ama işte diyelim ki üzerindeki toprak bazı şeylere imkân vermiyorsa onu da yapamazsın. İmkânın ölçüsünde her şey.” (E22, 29)

Sosyo-mekânsal ilişkiler üzerinden mekân deneyimlerine yönelik katılımcılara son olarak yaşamak istedikleri ve istemedikleri yerlerin özellikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu yaşamak istedikleri yerlerin güvenli, huzurlu, sessiz, sakin, ulaşımın kolay olduğu, insanların güvenilir olduğu, balkonlu, bahçeli ve okul, hastane, alışveriş merkezi gibi çeşitli ihtiyaçlarına yanıt olabilecek mekânlara yakın olduğu yerler olduklarını söylemişlerdir. Buna karşılık kalabalık, tehlikeli, gürültülü, şehir merkezinden uzak, önemli noktalara ulaşımın zor olduğu, çok katlı yüksek binalarda yaşamak istemediklerini ifade etmişlerdir. Daha konforlu bir yaşam herkes tarafından arzu edilen bir şey olsa da konutlardan ve bu konutların çevresinden beklentiler herkes tarafından aynıyken farklılaşmaya ve dolayısıyla da ayrılmaya neden olan noktanın ekonomik koşullar olduğu görülmektedir.

Kapalı sitelerin oluşum nedenlerine bakıldığında ise güvenliğin ilk sırada yer aldığı görülmektedir³¹. Bir mekânın güvenli olarak nitelendirilebilmesi için o mekânın yeterli aydınlatmaya sahip olup olmadığı, تنها noktaların bulunup bulunmadığı, güvenlik önlemlerinin yeterliliği gibi özelliklerin yanı sıra komşuluk ilişkileri de önem taşımaktadır³². İnsanlar, bir mekânı yerleşim yeri olarak tercih etmelerindeki en önemli kriterin güvenlik olduğunu söylemektedir. Bu doğrultuda katılımcılara yaşadıkları bölgeyi güvenli bulup bulmadıkları sorulduğunda büyük çoğunlukla güvenli bulunmadığına yönelik yanıtlar alınmıştır. Bölgenin güvenli bulunmamasındaki etkenler olarak ise evsizlerin ve çeşitli madde kullanan insanların olması, bölgede yeterli ışıklandırma olmaması dolayısıyla tehlikeli olarak değerlendirilen sokak araları, başı boş gezen sokak hayvanları ve bölgede çeşitli suç olaylarının meydana gelmesi gösterilmektedir. Tüm bunların yanı sıra katılımcıların deprem gibi doğal afetlerden de evlerinin sağlam olmadığı gerekçesiyle korktukları görülmektedir:

“Yani güvenli olduğu söylenemez. Nere güvenli ki bu devirde? Tabi site gibi yerlerde güvenlik önlemleri çok oluyor da artık öyle bi şey ki bu her yerde her zaman kötülük olabilir. Bizim buralarda çok öyle suç falan yok da duyduğumuz kadarıyla şey çok böyle evsiz insanlar sağda solda.” (E22, 29)

“Hiç güvenli bulmuyorum. Gündüz vakti neyse ama akşamları, geceleri korkutucu bence. Kapımızı kitlemeden yatmanın imkânı yok bi kere. Polislerin falan sık sık devriye gezmeleri lazım buralarda.” (K10, 36)

³¹ Blakely ve Snyder, 1997; Bali, 2020.

³² Groves vd.’den akt. Özgür, 2014, 84.

“Mimari olarak da bu yapılara ne kadar güvenebiliriz bilmiyorum ki. İzmir deprem bölgesi.” (K21, 38)

Güvenlik kaygısı ve suç korkusunun cinsiyete göre değişkenlik gösterdiği saptanmıştır. Kadın katılımcılar verdikleri yanıtlara göre buldukları mekânları güvenli olarak bulmamakta ve herhangi bir suça maruz kalmaktan korktuklarını dile getirmektedir. Buna karşılık erkek katılımcıların çoğunluğu yaşadıkları mekânları güvenli bulmakta ve herhangi bir suça maruz kalma kaygısı taşımadıklarını söylemektedir. Cinsiyetlere göre farklılaşan bu korkunun arkasında ise toplumsal birtakım olguların yer aldığı söylenebilmektedir. Kadınların ev içi alana hapsedilmesi ve “Akşam akşam kadınların dışarıda ne işi olur?” gibi belirli cinsiyet kodlarıyla sınırlandırılmaları mekân deneyimlerinde de etkili olmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında da herhangi bir suça maruz kalma korkusu kadınlarda erkeklere oranla daha fazladır.³³

Mekân, gün içerisindeki farklı zamanlarda farklı farklı deneyimlenmektedir. Bu doğrultuda katılımcılar, “Yaşadığımız yerde hangi yer ve zamanları güvenli, hangi yer ve zamanları ise tehlikeli olarak nitelendirirsiniz?” şeklindeki soruya büyük çoğunlukla geceleri, sokakların karanlık ve تنها olması gerekçesiyle tehlikeli bulduklarını söylerken, aslında günümüzde gece ya da gündüz olması fark etmeksizin her türlü suç olayının kişilerin başına gelebileceğini, dolayısıyla bir mekânın her zaman için tehlikeli olabileceğini dile getirmişlerdir:

“Akşamları tek başıma yürümekten korkarım ama gündüzleri öyle değil.” (K11, 23)

“Artık gecesi gündüzü kalmadı. Kötülük her yerde her zaman buluyor. İnsanın iyi olması lazım, komşunun iyi olması lazım. Boşuna demiyorlar ev alma komşu al. Kadınlar için daha tehlikeli olabilir tabi hırsız var, hırsız var, tecavüzcüsü var. Benim bi korkum yok Allah’a şükür.” (E14, 48)

“Gecesi gündüzü yok ki artık her zaman her an bi şey olabiliyor. Ama tabi bir kadın olarak yanımda kimse yoksa geceleri karanlıkta sokaklardan korkarım. İster karanlık olsun ister aydınlık.” (K5, 55)

Yaşanılan bölgede herhangi bir suça maruz kalıp kalmadıkları sorulan katılımcılar, ufak tefek birtakım suç olaylarının yaşandığını söylemişlerdir. Bir bölgede meydana gelen suç olayları bölgenin fiziksel özellikleriyle de ilintilidir. Bu nedenle Point Bornova Rezidans ve AVM çevresinin Folkart Life Bornova’ya oranla çok farklı kimliklerden insanların geçiş noktası olması nedeniyle kriminal vakaların da sık görüldüğü bir nokta olduğu saptanmıştır. Katılımcıların bölgelerindeki suç unsurlarından öteki olarak niteledikleri farklı etnik kökenden ya da ekonomik olarak kendilerinden daha kötü durumda olan kimseleri sorumlu tuttıkları görülmüştür. Bu durum göstermektedir ki herkesin bir ötekisi var ve kendine benzemeyen bu kimseleri günah keçisi olarak kullanarak ötekileştirmekte, etiketlemekte ve dışlamaktadır.

“Yani öyle büyük bi şey hatırlamıyorum da oluyo tabi her yerde böyle şeyler. Artık şehir merkezlerinde bile gündüz gözüne neler oluyo valla. Kimsenin çekindiği yok.” (E8, 55)

“Güvenlik önlemlerinin olduğu yerlerde öyle hırsızlık falan da çok olmuyor bence. Buralar تنها yerler. Akşamları içmeye gelip olay çıkaran çok.” (K6, 45)

“Bir sürü Suriyeli bebe var buralarda. Başiboş dolanıyolar. Hırsızlık falan çok oluyor onlar yüzünden bu taraflarda. Kapımızı kitlemeden yatamayız yani bu devirde imkân yok.” (E14, 48)

³³ Karasu, 2017, 47.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

Katılımcıların öteki olarak nitelendirdikleri kimselerin kendileriyle aynı dili konuşmayan, aynı inançlara sahip olmayan, kendileri gibi görünmeyen kimseler oldukları görülmektedir. Bu noktada dışlanan kişiler potansiyel birer tehlike olarak nitelendirilmektedir. Etraflarında öteki olarak nitelendirdikleri kimselerden şikayetlerini dile getiren katılımcılardan K21, 38 özellikle Suriyelilerin ülkemize gelmesiyle birlikte suç olaylarının arttığını düşündüğünü ifade etmektedir. Katılımcıların farklı etnik kökendeki bireyler hakkındaki bu düşünceleri üzerinde medyanın da olumsuz katkıları söz konusudur. Toplumda meydana gelen pek çok suç unsurundan göçmenlerin sorumlu tutulması kendinden olmayan ötekilerin günah keçisi olarak kullanılmasına neden olmaktadır çünkü kendine benzemeyen kişiler yabancı olarak nitelendirilmekte ve korkuya neden olmaktadır.

Güvenlik, bir mekân tercihindeki ilk ve en önemli unsur olarak sıralanmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılara güvenli alanın kendileri için ne ifade ettiği ve nereleri güvenli olarak nitelendirebilecekleri sorulmuştur. Kapalı site sakinleri metruk görünümdeki gecekondu tarzı bu konutları güvenliksiz ve potansiyel suç alanları olarak nitelendirirken sitelerin etrafında yaşayan ve araştırmaya konu olan katılımcılar ise her ne kadar yaşadıkları yerleri güvenli bulmadıklarını dile getirirler de güvenli alan olarak da kendi evlerini işaret etmişlerdir:

“Güvenli alan diyince endişeden tasadan gürültüden uzak, evimin bahçede takılıyormuşum gibi bir his uyandırdı. Nereler benim için güvenli diye düşündüğümde aslında evimde kendimi güvende hissedirim genel olarak.” (K1, 32)

“Güvenli alan deyince aklıma gelen ilk yer evim yani ama evin de ne kadar güvenli olduğu tartışılır tabi. Şimdi diyeceksiniz ki korunaklı bir yerde yaşamıyorsun ki ama yine de insan evinde kendini huzurlu ve güvendedmiş gibi hissediyor.” (K3, 28)

Kapalı siteleri güvenli mekânlar olarak nitelendiren katılımcılar, kendi yaşam alanlarının da güvenli olarak nitelendirilebilmesi için sitelerin sahip oldukları güvenlik kamerası gibi imkânlarla sahip olmaları gerektiğini söylemişlerdir. Sitelerin ve bünyelerindeki çeşitli sosyal alanların site etrafındaki katılımcılar tarafından doğrudan deneyimlenmediği görülmektedir. Sitelerdeki mekânların kullanımına çekimser yaklaşan katılımcılar bu mekânları kullanmalarının site sakinleri tarafından da hoş karşılanmayacağını düşündüklerini söylemişlerdir. Bu noktada site sakinlerinin kendileri için oluşturdukları öteki etiketinin benimsendiği, site sakinleriyle herhangi bir iletişimlerinin olmamasına karşın bu kişilerin kendi çekimserlikleriyle kendi etiketlerini oluşturdukları ve mekân kullanımlarını buna göre şekillendirdikleri görülmektedir:

“Güvenli olmaları için her türlü imkânları var vala. Şimdi doğruya doğru ne biz onların mekânlarına gideriz ne de onlar gelir buralara. Bizim işimiz olmaz oralarda. Şimdi buralar herkese açık, gelir de geçer de. Ama bizim bi işimiz gücümüz yoksa sitelerinde ne yapcaz? Girişte ne diye geldik dices mesela. Bide böyle açıklama yapmak gerek dimi?” (E23, 40)

“Sonuçta bu mekânlar belli bir kesim için yapılmış. Bizim ordaki varlığımızın hoş karşılanacağını düşünmüyorum. Rahatsız hissedeceksem ne işim var?” (K11, 23)

Yaşanılan yerin güvenli olarak nitelendirilebilmesindeki önemli etkenlerden biri de komşuluk ilişkileridir³⁴. Mevcut alan araştırmalarına bakıldığında kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan apartmanlaşma dolayısıyla eski komşuluk ilişkilerinin kalmadığı ve bireylerin birlikte yaşadıkları alanlarda birbirlerini tanımadıkları görülmektedir. Çok katlı kapalı sitelerde yaşayan bireyler de eski komşuluk ilişkilerinin kalmadığını, karşı komşularını bile tanımadıklarını dile getirmektedir³⁵. Komşuluk ilişkileri sosyal kontrol mekânizmasının devreye girmesiyle birlikte bölgede

³⁴ Valera ve Guardia, 2014; Ferraro, 1995.

³⁵ Doğan, 2016; Bodamyalı, 2018.

yaşanabilecek suç olaylarının önüne geçebilmektedir. Günümüz koşullarında sadece çok katlı apartmanlarda değil çalışmaya konu olan tek katlı metruk görünümlü konutlarda da komşuluk ilişkilerinin eskisi gibi olmadığı ve bireylerin zorunlu karşılaşmalar dışında birbirleriyle samimi iletişimlerinin olmadığı görülmektedir:

“Kimsenin kimseye güveni kalmadı. Şehir hayatı herkesi birbirine yabancılaştırdı. Ne komşu kaldı ne bi şey.” (K6, 45)

“İnsanın üç beş tanıdığı olursa etrafında daha huzurlu yaşar. Komşuluklar önemli. Köylerimizde ne güzeldi herkes birbirini tanırdı, sayardı. Şimdi kim hırlı kim hırsız bilmeyiz ki.” (K2, 52)

Son olarak katılımcılara site sakinleri tarafından herhangi bir ayrılmaya maruz kalıp kalmadıkları ve bu durumun gündelik yaşamları üzerindeki etkisi sorulmuştur. Katılımcıların site sakinleriyle doğrudan bir ilişkilerinin olmadığı dolayısıyla herhangi bir söyleme ya da imaya maruz kalmadıkları saptanmıştır ancak devam eden açıklamalar göstermektedir ki sitelere yakın konumda oturan katılımcılar site sakinlerinin kendilerine olan bakışlarından hoşlanmamakta ve hor görüldüklerini düşünmektedirler. E20, 50 yakın yaşadığı site sakinlerinin evlerine bakışları konusundaki rahatsızlığını dile getirirken, K11, 23 ise *“Sanki buralar onlara aitmiş de biz sonradan gelmişiz gibi bir algı var. İstenmiyoruz. Kentsel yenilenmeler falan da yapıyor da işte hepsi bu genel görüntüye uyum sağlansın diye.”* şeklinde açıklama yapmıştır. Yaşadıkları yerde istenmedikleri duygusuna kapılan katılımcılar, sitelerin kendilerinden sonra gelmiş olmalarına rağmen bölgenin asıl sahibiymiş gibi kendilerini buralarda istememelerini, buldukları bölgenin görüntüsünü bozuyor olmaları gerekçesiyle haklı bulsalar da kendi etraflarında yükselen ve şehrin genel görüntüsünü bozan bu yapıların da bölge insanları için rahatsız edici olduğunu dile getirmişlerdir. Sitelerin arasına sıkışık bir hayat yaşayan katılımcılar, yaşadıkları mekânlar dolayısıyla etiketlendiklerini düşünmektedirler.

SONUÇ

Mekân, multidisipliner bir konu olması gerekçesiyle tek boyutlu değerlendirilmemelidir. Mekân üzerine yapılan ilk çalışmalarda, yaşanan yer olarak mekânın coğrafyanın konusu olduğu görülürken daha sonrasında insan eylemliliklerine sahne olan bir yer olarak mekânın psikolojiden sosyolojiye geniş bir yelpazede ele alındığı görülmektedir. Köylerden kentlere göç ve artan nüfus nedeniyle kentsel mekânlarda değişimler ortaya çıkmaktadır. Önceleri kişilerin en temel ihtiyacı olan barınmalarına bir yanıt bulabilmek amacıyla kendi elleriyle yaptıkları evler şimdilerde inşaat firmaları tarafından yapılmakta ve geniş kitleleri dar alanlara sığdırabilmek adına çok katlı dikey yapılaşmalar söz konusu olmaktadır.

Kapalı siteler, kentteki düşük sosyo-ekonomik seviyedeki kimselerden korunmak ve kendilerine güvenli bir yuva inşa etmek isteyen bireyler tarafından tercih edilen konutlardır. Bu sitelerin tercih nedenleri arasında ilk sırada güvenlik geliyor olsa da kişilerin tüketim nesnelere üzerinden kendilerine bir kimlik inşa etme dürtülerine de yanıt olmaktadır. Kapalı siteler üzerine alanda daha önce yapılmış olan çalışmalar ele alındığında konunun genellikle sitelerde yaşayan site sakinlerinin araştırmaya katılımcı olarak dahil edilmesiyle incelendiği görülmektedir. Mevcut çalışmalarda sitelerin fiziksel özellikleri, site sakinlerinin bu siteleri tercih etme nedenleri ve komşuluk ilişkileri gibi konular üzerinde durulmuştur. Sitelerin etrafında yaşayanları merkeze alan bu çalışmada ise bu kişilerin ötekileştirme pratiklerine maruz kalıp kalmadıkları, ortak (kamusal) alanları yeterince kullanıp kullanamadıkları, bir mekânın deneyimlenmesinde herkesin eşit olup olmadığı ve site etrafında yaşayan kişilerin site sakinlerini nasıl değerlendirdikleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre bir mekânın tüm özellikleriyle birlikte deneyimlenmesi noktasında cinsiyetlere göre farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Kadınlar ve erkekler mekânı, o mekânda kabul gören toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında deneyimlemektedir. Cinsiyetin yanı sıra

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

katılımcıların sosyo-ekonomik statüleri de mekân deneyimleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların lüks olarak nitelendirilen site tarzı yapılarda yaşayamamalarının önündeki en büyük engel olarak ekonomik imkânsızlıklar öne sürülmektedir. Sitelerde yaşayan kimselerin eğitim durumlarıyla ekonomik imkânlarının ilişkilendirildiği görülmekte ve buralarda yaşayan bireylerin iyi eğitim almış ve yüksek gelir getiren işlerde çalışan kişiler olduklarına yönelik açıklamalar sunulmuştur. Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında ise sahip oldukları meslekler ile eğitimleri arasında doğrudan bir ilişki kurulamadığı görülmektedir. Bu durumu şans ve kadere bağlı olarak açıklayan katılımcılar, kapalı sitelerde yaşayan kişilerin aileden gelen bir zenginliğe de sahip olduklarını düşünmektedir.

Geçimini önceden toprağa bağlı olarak sağlayan kişiler kentlerde kendilerine başka gelir getirici işler bulurken yaşam alanlarını da değiştirmek durumunda kalmışlardır. Daha önceden bahçeli ve geniş odalı evleri olan katılımcıların kente gelmeleriyle birlikte ekonomik imkânlardan ötürü derme çatma, müstakil, tek katlı ve balkonsuz evlerde yaşamak zorunda kaldıkları görülmektedir. Eski yaşam alanlarına kıyasla şu anki yaşadıkları yerleri yeterli bulmayan katılımcılar aynı zamanda site tarzı yapıların imkânlarına da özenmektedir. Hayatları boyunca çok katlı bir yapıda yaşamamış olan katılımcılar, taşınma ihtimalleri olsa yine de her türlü imkâna sahip bu sitelerde yaşamak istemediklerini söylemektedir. Hem site imkânlarının kendileri için cezbedici olduğunu söyleyen hem de imkânı olsa bu noktalarda yaşamak istemediğini belirten katılımcıların bu konudaki tutarsızlıkları çalışmanın bulguları açısından önem taşımaktadır. Bu noktada öteki olarak nitelendirdiği kimseler gibi olmak ve onların imkânlarına sahip olmak yerine kendi yaşam alanlarını iyileştirmek ve olumsuz özellikler attığı kişiler safında yer almak istenmemektedir. Siteler, buldukları bölgeyi her anlamda hareketli kılmış olsa da mekânsal ayrışmanın fiziksel tezahürleri olarak bölgede yerini almaktadır.

Çok katlı, lüks, kapalı siteler kendilerinden olmayan kimseleri duvarlarının ardında bırakarak şehri çeşitli bölgelere ayırmaktadır. Sitelerin etrafında yaşayan ve bu duvarların arkasında kalanlar ise duvarların bir engel olduğunu, kendileri için inşa edildiğini deneyimlemektedir. Binaların yükseklikleri arttıkça insanlar arası ilişkilerin de tersi yönde bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Sitelerin kendilerini izole kılan yapısı insan ilişkilerini etkilerken aynı zamanda site etrafında yaşayanların da mekân deneyimlerini etkilemektedir. Ortak (kamusal) alan olarak inşa edilen pek çok yer, site bünyesinde bulunduğu ve sitelerde yaşamayanlar tarafından kendilerini bu mekânlara ait hissetmedikleri için kullanılmadığı görülmektedir. Bu noktada mekân aidiyetinin site sahiplerince belirlendiğini ve site etrafında yaşayanların da kendi etiketlerini benimseyerek bu mekânların kullanımından sakındıkları saptanmaktadır.

Bir yeri güvenli kılan nitelikler arasında olan komşuluk ilişkileri büyük şehirlerde artık geleneksel toplumdaki gibi değildir. Bireyler zorunlu karşılaşma alanları dışında birbirleriyle selamlaşmaktan bile kaçınır hale gelmiştir. Öyle ki katılımcılar da etraflarındaki müstakil konutlarda oturanlarla da pek fazla iletişim halinde olmadıklarını, komşuluk ilişkilerinin eskisi gibi iyi olmadığını dile getirmişlerdir. Böyle bir ortamda herkesin varlığı birbiri için tehlike oluşturmuşken sitelerin etrafındaki yapılar mevcut alan araştırmalarına bakıldığında potansiyel suç alanları olarak değerlendirilmektedir.

Kapalı siteler etrafındaki yaşamlara odaklanan bu çalışmada sosyo-ekonomik statü bakımından dezavantajlı olan ve bu sitelerde yaşama imkânı olmayan kişilerin de site sakinlerini ötekileştirdiği görülmüştür. Yine kendinden olmayan, kendine benzemeyen kimselerin ötekileştirildiği günümüzde herkes birbiri için potansiyel tehlike arz etmektedir. Bu noktada sitelerin etrafında yaşayan katılımcıların da ötekileri kendi varlıklarına tehlike olarak gördükleri Suriyeli veya Afgan göçmenler, evsizler, madde bağımlıları ve kâğıt toplayıcılarından oluşmaktadır. Aynı mekânda birbirine yabancılaşan bireyler mekânı deneyimlemek noktasında da farklılaşmakta, çeşitlikleri birer zenginlik olarak değerlendirmek yerine bunu bir korku nesnesine dönüştürmektedir. Kişilerin aralarına örülen fiziksel duvarlar toplumsal ilişkilerde de karşılığını bulmakta ve sonuçta bölünmüş ve birbirine yabancılaşmış bireylerden oluşan bir toplum ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Aliagaoglu, A., ve Uğur A. (2021). Kentlerde Suç ve Suça İten Sebepler, Suçla İlgili Teorik Çalışmalar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 37-54.

Alpaykut, S. S. (2011). İstanbul'da Yeni Konut Biçimi Olarak Kapalı Siteler: Karşılaştırmalı Bir Analiz, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Ayten, S. S. (2011). Kapalı Sitelerin Sosyal ve Mekânsal Yapısının Ankara Örneğinde İncelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bali, R. N. (2020) "*Tarz-ı Hayattan Life Style'a –Yeni Seckinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar*". İstanbul: İletişim Yayınları.

Bodamyalı, G. (2018). Kapalı Sitelere Yönelik Hane Halkı Hareketliliğinin Kullanıcı Memnuniyeti Üzerinden Değerlendirilmesi: Ataköy Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentleşme Tasarım Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Blakely, E.J., Snyder, M. G. (1999). "Separate Places: Crime And Security In Gated Communities." in: M. Felson And R.B. Peiser (Ed.), *Reducing Crime Through Real Estate Development And Management*.

Connolly, W. E. (1995). Kimlik ve Farklılık: Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çoklar, I., & Solak, N. (2017). Suç korkusu: Tanım, ölçüm ve belirleyiciler. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 310-328.

Doğan, G. (2016). Kapalı Sitelerde Kullanıcı Memnuniyeti: İstanbul Örneği, Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Durkheim, Eç (2013). *İntihar*, (Çev. Zühre İlgelen), Pozitif Yayınları: İstanbul.

Ekici, T. (2011). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Kapalı Sitelerin İrdelenmesi: İstanbul-Çekme-köy Örneği, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Erol, Y. Ş. (2011). Dışa Kapalı Sitelerde Mimariye Dayalı Yaşam Kalitesinin İrdelenmesi: İstanbul Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Enginöz Evrim A. (2010). İstanbul'da Kapalı Sitelerin Konut Hoşnutluğu Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Farooq, A. 1999, Social and Spatial Implications of Community-Based Residential Environments on Crime in Urban Settings, Ph.D. Thesis submitted to Georgia Institute of Technology.

Ferraro, F. K. (1995). *The Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. New York: SUNY.

G., McCracken (1988). *The Long Interview*, Sage Publications: London.

Güncel Proje Bilgileri, (2015). <https://www.guncelprojebilgileri.com/izmir-konut-projeleri/folkart-life-bornova>, (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine İdare Edilişi Üzerine Notlar* (Ş. Geniş, L. Ünsaldı, & S. N. Ağırnaslı, Çev.; 1.Baskı), Ankara: Heretik Yayıncılık.

Kapalı Sitelerin Etrafında Ötekileşen Yaşamlar

- Goffman, E. (2014a). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Harvey, D. (2002). "Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı" (der. B. Duru ve A. Alkan), *20. Yüzyıl Kenti*, s. 147-173, Ankara: İmge Yayınevi.
- Howard S. Becker (2021), *Hariciler (Outsiders) Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*, (çev. Şerife Geniş, Levent Ünsaldı), Ankara: Heretik Yayınları.
- İçli, G. T. (2016). *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin.
- İlgen, S. (2009). *Metalaşan Konut ve Çevresi: Kapalı Siteler*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karasu, M. A. (2017). Kentsel Mekânda Suç Korkusu -Şanlıurfa Örneği, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20 (1), 41-76.
- Marmasan, D. (2014). Bir Mekânsal Ayrışma Modeli Olarak Modern Gettolaşma: Televizyon Reklamları Üzerine Bir İnceleme, Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, *Global Media Journal: TR Edition*, 5 (9).
- Özensel, E. (2020). Farklılıkların birarada yaşamasında bir sorun alanı olarak ötekinin ötekileştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 369-378.
- Özgür, E.F. (2004). Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı siteler, İstanbul – Çekmeköy örneği. (Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Fenbilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Simmel, G. (2015). *Metropol ve Zihinsel Hayat. İçinde Bireysellik ve Kültür*, (Çev. T. Birkan), 317-329, (Orijinal Basım Tarihi 1903), İstanbul: Metis Yayınları.
- Sipahi, E. B. (2011). 1980 Sonrası Yeni Liberalizm ve Küreselleşmenin Etkisinde Yeni Bir Kentsel Gelişme Biçimi Olarak Güvenlikli Siteler: Konya Örneği, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Şahin, K. (2019), "Güvensiz Dünyada Bir Belirsizlik Faktörü Olarak Yabancı Korkusu: İstanbul'daki Kapalı Yerleşimler Üzerinden Bir Değerlendirme", *İdealkent Dergisi*, 27 (10): 733-768.
- Taş, L. (2016). Güvenlikli Sitelerde İnşa Edilen Sosyo-Mekânsal İlişkiler ve Sosyo-Mekânsal Ayrışma, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Tekin, H. H., & Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(13), 101-116.
- Urry, J. (2015). *Mekânları Tüketmek* (çev. R. Öğdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Utku Kaya, H. (2019). İstanbul'da Mekânsal Damgalamanın Haritalandırılması, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Valera, S. ve Guardia, J. (2014). Perceived Insecurity and Fear of Crime in a City with Low Crime Rates. *Journal of Environmental Psychology*. 38: 195-205.

 SUITDER SÖZ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ Sakarya University Journal of Humanities and Social Sciences	
Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul izni vardır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı rızası vardır.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakları:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.</i>